

БЭЙ Вэньлі:

«...ЛІТАРАТУРА — ГАЛОЎНЫ НОСЬБІТ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ»

БЭЙ Вэньлі — сапраўдны, шчыры сябра Беларусі, беларускай культуры. Шмат гадоў узначальвае Цэнтр даследавання Беларусі ва Усходне-Кітайскім педагогічным універсітэце ў Шанхаі. Некалі ён працаваў у Мінску. І зараз працягвае кантактаваць з дзеячамі культуры і літаратуры з Беларусі. Зусім нядаўна даследчык узяў удзел у міжнародным круглым stole, прысвечаным беларуска-кітайскім гуманітарным і літаратурным сувязям. Мы вырашылі пагутарыць з прафесарам БЭЙ Вэньлі на гэту ж тэму больш падрабязна.

— **Ці ведаюць увогуле ў Кітаі беларускую літаратуру?**

— Гісторыя перакладу і ўваходжання ў чытацкую свядомасць беларускай літаратуры ў Кітаі налічвае некалькі дзесяцігоддзяў. І за гэты час было тры кульмінацыйныя моманты. Першы з іх прыпаў на завяршэнне 1940-х — 1950-я гады. Былі перакладзены на кітайскую мову і надрукаваны творы некаторых беларускіх паэтаў і празаікаў. Гэта — зборнік вершаў «Жалейка» Янкі Купалы (выдавецтва «Вэньгуан», выданне 1949 года), паэтычныя творы Якуба Коласа ў шанхайскім зборніку 1950 года «Вершы пра Вялікую Айчынную вайну Савецкага Саюза», кніга Аркадзя Куляшова «Толькі наперад», зборнік аповядаў Івана Шамякіна. Выйшла таксама ў перакладзе на кітайскую мову аповесць Янкі Брыля... Было і некалькі іншых кніг. У тым ліку — і зборнік вершаў Максіма Танка ў перакладзе такіх вядомых перакладчыкаў, як Гэ Баацюань і Гаа Ман. Кітайскі чытач адкрыў для сябе такія імёны, як Кандрат Крапіва, Янка Маўр, Павел Кавалёў...

Наступным кульмінацыйным перыядам можна назваць гады з канца 1970-х... Падзыму ўясенні вецер рэформ і адкрытасці. Кітай пачаў перажываць уздым у галіне перакладу рускай, увогуле савецкай літаратуры.

І на гэтым этапе ўзмацнілася ўвага і да беларускай літаратуры. Кітайцы адкрылі для сябе прозу Васіля Быкава, у Паднябеснай выйшла каля дзесяці яго кніг. Яго творы «Абеліск», «Дажджы да святання», «Альпійская балада», іншыя аповесці прачыталі мільёны кітайцаў... Па-новаму загучала ў Кітаі імя народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна. Ці не дзясяткі яго раманаў былі перакладзены і выдадзены ў Кітаі.

У новым стагоддзі адносіны дружбы і супрацоўніцтва паміж Кітаем і Беларуссю пастаянна па-

ляпшаюцца, дасягаюць узроўню «ўсепагоднага і ўсеабдымнага партнёрства». Гэта не толькі стварае добрыя ўмовы для абмену і супрацоўніцтва ў галіне гуманітарнай адукацыі, але яшчэ і вылучае новыя патрабаванні далейшага ўмацавання ўзаемаразумення, стварае паглыбленне ў прызнанні... Сёння як ніколі мы прыгадалі, што ў мастацкай літаратуры ёсць такая важная функцыя, як магчымасць раскрыць перад чытачамі іншых краін асаблівасці нацыянальнага менталітэту свайго народа, паказаць культуру, асновы паўсядзённага жыцця. І асэнсаванне гэтай функцыі падштурхнула да развіцця чарговай, трэцяй, кульмінацыі ў справе перакладу беларускай літаратуры на кітайскую мову. У 2015 годзе паміж Кітаем і Беларуссю быў падпісаны Мемарандум па развіцці кітайска-беларускага праекта па перакладзе і выданні класічнай літаратуры. Пабачыў свет у Пекіне зборнік выбраных твораў сучасных беларускіх пісьменнікаў. У гэту своеасаблівую анталогію ўвайшлі проза і паэзія. Выдадзены на кітайскай мове асобныя кнігі Андрэя Федарэнкі, Алеся Бадака. Ведаю, што сіламі перакладчыкаў, якія аб'ядналіся ў агульную каманду ў Другім Пекінскім універсітэце замежных моў, рыхтуюцца новыя выданні... Калі пабачыла свет вышэйзгаданая анталогія, то ў каментарыях адзначалася, што яна «не толькі адкрыла дзверы ў свет сучаснай беларускай літаратуры, але і прыцягнула ўвагу да яе, пасады і пачала ўзаемнаму прызнанню і сяброўскаму абмену паміж кітайскай і беларускай культурамі».

— **Дзякуй за падказкі па такім вызначэнні галоўных перыядаў, галоўных кульмінацыйных момантаў у развіцці літаратурных адносін Беларусі і Кітая ў XX—XXI стагоддзях. Думаю, што такі падыход возьмуць на ўзбраенне і нашы даследчыкі, і нашы практыкі...**

На ваш суб'ектыўны погляд, ці можна арганізаваць болей дзейснае партнёрства беларускіх і кітайскіх кніжных выдавецтваў? Ці магчыма стварэнне міждзяржаўнай праграмы ў гэтым кірунку?

— Я ўжо гаварыў пра мемарандум, які існуе паміж нашымі краінамі. Пэўна, варта напоўніць яго дзейным зместам, выбудаваць у дадатак да гэтай важнай дэкларацыі дарожную карту. Як у Беларусі, так і ў Кітаі... У абедзвюх краінах ёсць велізарнае жаданне супрацоўнічаць у галіне літаратуры. Трэба, відаць, паглядзець на вопыт такога супрацоўніцтва ў выпадку з іншымі краінамі. Напрыклад, добрая мадэль — супрацоўніцтва паміж Дзяржаўным упраўленнем па справах прэсы і друку КНР і Міністэрствам лічбавага развіцця, сувязі і масавых камунікацый Расійскай Федэрацыі (былым Федэральным агенцтвам друку і масавых камунікацый). Пачаўшы ў 2013 годзе рэалізоўваць праект па перакладзе і публікацыі класічных і сучасных твораў кітайскай літаратуры, расіяне дасягнулі вялікіх рэзультатаў. І ў нас за апошнія дзесяць гадоў было надрукавана мноства кніг рускіх пісьменнікаў у перакладзе на кітайскую мову. Рух павінен быць выключна двухбаковым. За рашэннямі павінны быць канкрэтныя крокі, якія ў стане ажыццявіць непасрэдня ўдзельнікі выдавецкага, кніжнага працэсу.

— **Рухавіком многіх ініцыятыв, стварэннем трыўялай платформі ў развіцці сувязяў паміж народамі і краінамі заўсёды з'яўляецца ўніверсітэцкая супольнасць. І цяпер шмат увагі аддаецца рабоце створанай у Мінску Асацыяцыі ўніверсітэтаў Кітая і Беларусі. Ці здольны вядучыя ўніверсітэцкія цэнтры Кітая выступіць галоўнымі арганізатарамі работы па літаратурнай кампартывістыцы, развіцці параўнальнага літаратуразнаўства ў вывучэнні творчасці вядучых пісьменнікаў Кітая і Беларусі?**

— Стварэнне напрыканцы 2023 года Кітайска-Беларускага ўніверсітэцкага альянсу з'яўляецца буйной падзеяй у галіне адукацыі і культуры нашых краін, у галіне ўзаемадзеяння гуманітарнага характару паміж Кітаем і Беларуссю. Параўнальнае вывучэнне кітайска-беларускіх сувязяў, у тым ліку і ў галіне літаратуры, з'яўляецца адным з важных кірункаў у працы беларускіх даследчыцкіх цэнтраў і цэнтраў культурна-літаратурных даследаванняў у большасці ўніверсітэтаў

Кітая. Эксперты з Шанхая і іншых гарадоў праводзяць вялікую работу, афармляюць свае даследаванні ў выглядзе манаграфій, асобных навуковых і навукова-публіцыстычных публікацый. Праходзяць акадэмічныя канферэнцыі, семінары, праводзяцца фестывалі культуры і мастацтва... Гэтыя і іншыя мерапрыемствы, вядома ж, павінны стаць цвёрдым грунтам універсітэцкай супольнасці для распрацоўкі далейшых планаў, для аб'яднання рэсурсаў, для болей паглыбленага параўнальнага даследавання мастацкай творчасці кітайцаў і беларусаў.

— **Вы з'яўляецеся кіраўніком Цэнтра даследаванняў Беларусі. Якое месца ў арганізацыі яго работы займаюць гуманітарныя, культурныя сувязі з нашай краінай?**

— Цэнтр даследаванняў Беларусі ва Усходне-Кітайскім педагогічным універсітэце быў створаны ў 2012 годзе. Гэта першы даследчыцкі ўніверсітэцкі цэнтр, сарыентаваны на вывучэнне Беларусі. У 2014 годзе Усходне-Кітайскі педагогічны ўніверсітэт і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь падпісалі Пагадненне аб супрацоўніцтве па развіцці Цэнтра вывучэння Беларусі пры УКПУ. Ключавой пазіцыяй Пагаднення з'яўляецца тое, што партнёрамі нашага Цэнтра могуць быць усе ўстановы адукацыі, падведасныя беларускаму міністэрству. Гэта забяспечвае для нас унікальныя магчымасці, спрыяльныя ўмовы для супрацоўніцтва, абмену з беларускімі ўніверсітэтамі. Мэта ў Цэнтра — быць вядучай агульнанацыянальнай базай для вывучэння беларускай гісторыі, культуры і кітайска-беларускіх адносін, а таксама для практычнага і эфектыўнага развіцця кітайска-беларускіх гуманітарных абменаў і супрацоўніцтва.

Па выніках даследаванняў маіх калег, якія працуюць у Цэнтры, надрукаваны шэраг калектыўных манаграфій, прысвечаных гісторыі, культуры Беларусі, пытанням нацыянальнай самасвядомасці беларусаў, дзяржаўнай ідэалогіі Рэспублікі Беларусь. Мы ўзялі ўдзел у рабоце па падрыхтоўцы і выпуску зборнікаў нарысаў, у якіх адлюстраваны погляды кітайцаў на сучасную Беларусь, успаміны паслоў, дыпламатычных работнікаў Кітая, якія працавалі ў Беларусі. Выдалі зборнік беларускіх народных песень і займаемся яго прасоўваннем у розных асяроддзях. За гады існавання Цэнтра праведзена мноства студэнцкіх семінараў. Мы разглядалі на іх ініцыятыву «Адзін

пояс, адзін шлях», падводзілі вынікі 30-годдзя дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Кітаем. Дзень роднай мовы, Дзень Перамогі ў Вялікай Айчынай вайне, Дзень Незалежнасці Рэспублікі Беларусь, іншыя нацыянальныя, дзяржаўныя святы беларусаў — гэтыя і святы нашага Цэнтра. Параўнальна нядаўна ў ўдзельнічаў у фармаце анлайн у Тыдні кітайскай культуры і літаратуры ў Брэсцкай абласной бібліятэцы імя М. Горкага. Цікава было асэнсоўваць, што кітайская літаратура, кітайская культура прасоўваюцца ў самыя розныя рэгіёны Беларусі.

— **Імёны якіх класікаў кітайскай літаратуры, на ваш погляд, варта прасоўваць у Беларусі найперш?**

— Кітай мае даўнюю гісторыю літаратурнай творчасці. Пачатак — «Кніга вершаў» ці «Канон вершаў», помнік кітайскай літаратуры, які належыць VI стагоддзю да нашай эры... Ва ўсе эпохі кітайская літаратура была багатая на мноства яркіх мастацкіх асоб, мноства зорак. Літаратурная творчасць была напоўнена шэдэўрамі, якія і сёння не страцілі свайго высокага зместу. Выбіраць некага аднаго, вылучаць усяго некалькі імёнаў — справа няпростая. Гэта падобна на тое, каб паказаць адну з граняў брыльянта. Я спадзяюся, што мае беларускія сябры здолеюць разгледзець мноства зіхоткіх мастацкіх граняў літаратурнага брыльянта Кітая!

— **Пачынаючы з 2014 года мы выдалі ў Беларусі серыю з 14 кніг «Светлыя знакі: паэты Кітая», прадставішы ў перакладах на беларускую мову творы Ван Вэя, Ду Фу, Лі Бо, Ай Ціна, Лі Цінчжаа, Ван Гачжэня, Мэн Ха-жана, Вэнь Ідо, Сюй Чжыма... Каго б Вы яшчэ з паэтаў Кітая параілі выдаць у гэтай серыі?**

— Праца, якую ажыццявіў Выдавецкі дом «Звязда», у супрацоўніцтве з выдавецтвам «Мастацкая літаратура», працы кіраўнікоў гэтых калектываў, працы перакладчыкаў — усё гэта выклікае вялікую павагу. Мы ў Кітаі ўзрушаны рэалізацыяй гэтай праграмы. Мяркую, што вы ўжо набылі вопыт, які дае вам права працягнуць рэпрэзентацыю кітайскай паэзіі праз выданне «Кнігі вершаў». Яна павінна дапамагчы вам сфарміраваць храналагічную вось у справе знаёмства беларускага чытача з кітайскай паэзіяй на роднай беларускай мове...

Гутарыў Алесь КАРЛЮКЕВІЧ, Шанхай (Кітай) — Мінск (Беларусь).

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ВОСЬ ПЕКІНА — У СПІСЕ СУСВЕТНАЙ СПАДЧЫНЫ ЮНЕСКА

27 ліпеня на 46-й канферэнцыі сусветнай спадчыны ЮНЕСКА, якая адбылася ў сталіцы Індыі Нью-Дэлі, шэдэўр ідэальнага парадку кітайскай сталіцы — Цэнтральная вось Пекіна «Чжунчжоўсянь» — была паспяхова ўключана ў спіс сусветнай спадчыны.

Цэнтральная вось Пекіна праходзіць з поўначы на поўдзень у цэнтры старога горада. Яе агульная даўжыня складае 7,8 км. На сённяшні дзень яна стала самай доўгай гарадской воссю ў свеце.

Цэнтральная вось была ўпершыню закладзена ў XIII стагоддзі і сфарміравана ў XVI стагоддзі. З таго часу яна ўвесь час удасканалвалася. Праз больш як сем стагоддзяў стары горад Пекін з Цэнтральнай воссю ператварыўся ва ўпарадкаваны і цудоўны архітэктурны комплекс.

Згодна з артыкулам 1 Канвенцыі аб ахове сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны, цэнтральная вось Пекіна адносіцца да тыпу культурнай спадчыны «будаўнічы комплекс»,

які складаецца са старажытных імператарскіх палацавых пабудоваў, старажытных ахвярных пабудоваў для імператараў, старажытных гарадскіх кіраўніцкіх збудаванняў, нацыянальных цырыманіяльных і грамадскіх будынкаў. Тэрыторыя спадчыны займае тэрыторыю 589 га, а плошча буфернай зоны — 4542 га. Яна складаецца з рэшткаў цэнтральнай дарогі і ўтрымлівае 15 элементаў спадчыны.

Падарожнічаючы па гэтай тэрыторыі, мы можам азнаёміцца з вядомымі ва ўсім свеце імператарскім палацам Гугуном, Брамай і

плошчай Нябеснага Спакою Цяньаньмэнь у яе цэнтральнай частцы. Вакол плошчы Цяньаньмэнь размешчаны Нацыянальны музей, Дом народных сходаў, Вялікі Нацыянальны тэатр. Цэнтральная вось уключае ў сябе вельмі шмат збудаванняў для азнаямлення з рытуальнымі цырымоніямі, напрыклад Храм Продкаў Таймяо (сённяшні Палац культуры працоўных злева ад Брамы Цяньаньмэнь) і алтар Зямлі і Злакаў Шэдзжы ў парку імя Сун Яццаня справа ад Брамы Цяньаньмэнь Сяньнун у паўднёвай частцы горада. Там жа мы ўбачым рэшткі цэнтральнай дарогі старога горада. А Званічная і Барабанная вежы знаходзяцца ў паўночнай частцы восі. Барабаны і званы выкарыстоўвалі для адліку часу і падачы сігналу трывогі. Да 1924 года функцыянавалі ў якасці афіцыйных гадзіннікаў Пекіна.

Старыя хутуны-завулкі ўздоўж Цэнтральнай восі ідэальна падыходзяць для моладзі. Тут можна атрымаць асалоду ад кавы, ежы, музыкі, выступленняў і выстаў, а таксама зрабіць пакупкі і проста прагуляцца. Гэты доказ

таго, што Цэнтральная вось Пекіна гарманічна аб'яднала традыцыю і інавацыю горада.

Цэнтральная вось Пекіна ўяўляе сабой унікальны прыклад у гісторыі сусветных гарадоў, увасабляе ў сабе традыцыйныя кітайскія філасофскія канцэпцыі «цэнтральнасць Чжун» і «гармонія Хэ». Па Цэнтральнай восі мы можам не толькі ўбачыць ідэальны парадак збудавання, яна яшчэ дапамагае нам лепш зразумець такія загадкавыя традыцыйныя канцэпцыі кітайскай натурфіласофіі, як гармонія супрацьлегласцяў «інь-ян» і пяць элементаў «у-сін», а таксама можа адказаць на шэраг пытанняў, над якімі большасць з замежнікаў ніколі не задумвалася.

Размяшчэнне, планіроўка, форма і дызайн Цэнтральнай восі адлюстроўваюць старажытныя кітайскія традыцыі гарадскога планавання і служаць важнай ілюстрацыяй адметных рыс кітайскай цывілізацыі.

Чжан ХУЭЙЦЫНЬ, доктар філалагічных навук, прафесар Другога Пекінскага ўніверсітэта замежных моў.